

สงกรานต์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ใครเข้าถึงธรรมแล้วนะ ธรรมเป็นความบริสุทธิ์มาก ทำด้วยความเมตตา เพราะว่าอะไร? มันไม่เห็นมีคุณค่าอะไรเลยในโลกนี้ คุณค่าในโลกนี้มันไม่มี อาศัยชั่วคราว แต่พวกเรานี้ก็อาศัยชั่วคราว คนที่มีธรรมกับคนที่ไม่มีธรรมอยู่ด้วยกัน อาศัยโลกใบนี้อยู่ด้วยกัน แต่คนที่ไม่มีธรรมนะ เขาอยู่ด้วย เห็นไหม น้ำไม่ติดบนใบบัว เพื่ออยู่ด้วยกัน อาศัยกันไปชั่วคราวชั่วคราวหนึ่ง แต่พอพ้นจากนี้ไป มันจะไปรับส่วนบุญส่วนกุศลอีก

แต่เรามายู่ในโลกนี้กัน เราก็คิดโลกนี้จะเป็นสมบัติของเราไป พยายามจะดึงให้เป็นสมบัติของเราแล้วมันเป็นไปได้ อย่างเช่นวันนี้วันสงกรานต์นะ วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ ขึ้นปีใหม่ มากี่หนแล้วนะ? ตั้งแต่คริสต์มาสขึ้นปีใหม่ แล้วก็ขึ้นปีใหม่สากล ตรุษจีนขึ้นปีใหม่ นี่ก็สงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ปีหนึ่งขึ้นปีใหม่ถึง ๔-๕ ครั้ง

นี่ก็เหมือนกัน ว่าการขึ้นปีใหม่นี้เป็นนักขัตฤกษ์เพื่อจะทำคุณงามความดี เป็นประเพณี วัฒนธรรมให้เราได้ทำคุณงามความดีกัน แต่ทำคุณงามความดีเฉพาะเวลาขึ้นนักขัตฤกษ์ ปากกิน ข้าวทุกวัน กินวันละ ๓ มื้อ กินทุกวันนะ ปากต้องอาศัยอาหารกิน แต่ใจนี้อาหารอะไรไปกิน

จริงอยู่การมาทำบุญกุศลมันเป็นความที่ยากลำบาก เพราะมันเป็นเรื่องที่ว่าต้องลงทุนลงแรงหาเงินหาทรัพย์มาเพื่อจะซื้อของ หนึ่ง ซื้อแล้วต้องมีเจตนาจะกระทำ หนึ่ง ยังต้องมีเวลากระทำ หนึ่ง ทำไปแล้วยังมีการต่อต้านจากกิเลสอีก หนึ่ง เห็นไหม การทำบุญกุศลมันถึงทำได้ยาก

นี้อาหารของใจไม่เหมือนอาหารของปาก อาหารของปากนี้มีเงินไปซื้อที่ไหนก็ได้ อาหารของใจมันต้องใช้เจตนาออกไปทำ เจตนาออกไป เห็นไหม เจตนาจะมาทำบุญกุศล

อันนี้ประเพณีวัฒนธรรมมันเป็นสงกรานต์ขึ้นมาขึ้นปีใหม่คนก็ทำเป็นประเพณี นี่ประเพณีช่วยใจ ช่วยใจให้กิเลสนี้มันเบาบางลง หมายถึงว่าความที่ว่ามันไม่มีเวลา ทุกอย่างที่มันจะขัดข้องใจ

แต่ประเพณีวัฒนธรรม วันขึ้นวันสงกรานต์ต้องไปทำบุญ ปีหนึ่งได้หนหนึ่ง หรือว่าปีใหม่ ๔-๕ ครั้งต่อปีก็ได้ทำ ๔-๕ ครั้ง ปีหนึ่งใจกินอาหาร ๔-๕ ครั้ง แต่ปากกินอยู่ทุกวันวันละ ๓ มื้อ กินเข้าไปแล้วมันก็อึด พออึดมันก็มีความสุขได้ชั่วครึ่งชั่วคราว พอมันหิวโหยขึ้นมามันก็ต้องหา กินอีก แต่ใจ ถ้ามันกินบุญกุศลมันอึดใจไปทำบุญกุศลมานะอึดใจ ใจที่อึดหน้าสำราญขึ้นมา มันก็มีมีความสุขได้ชั่วคราว เสร็จแล้วมันก็หิวกระหายอีก มันธรรมดาของใจ

อาหารของใจ ศิลธรรมใจ ศิลธรรมจนเราเชื่อศีลเชื่อธรรม ทำใจขึ้นมาให้สงบขึ้นมา นี่ อาหารของใจ อาหารของใจด้วยประเพณีวัฒนธรรมใช่ไหม? อาหารของใจเหมือนกับปาก เรากิน อาหารเข้ามาวันละ ๓ มื้อ เวลาคนที่ถือศีลเหลือ ๒ มื้อ แล้วถือศีลเข้าไปเหลือมือเดียว ทำไมเขาอยู่ ได้ล่ะ

นี่ก็เหมือนกัน อาหารของใจก็เหมือนกัน ศิลธรรมนี้เข้าไปมันเป็นอาหารของใจ มันเป็น อาการของใจ มันไม่ใช่เนื้อของใจ เห็นไหม เวลาทำความสงบเข้ามาถึงใจ จิตนี้สงบ มันอึดในตัว มันเอง กินอาหารที่ตัวมันเองเกิดขึ้นมา นี่อาหารของใจ เป็นอาหารของใจจริงๆ

แต่นี้อาหารของบุญกุศลที่จับเคลื่อนอยู่ บุญกุศลที่จับเคลื่อนอยู่มันหมดไป เห็นไหม บุญ กุศลนะ มันเป็นอามิสทาน อามิส สิ่งที่เกิดขึ้นอามิส ความสุขที่เกิดขึ้นจากอามิสต้องอาศัยอามิสเข้า ไป ใจมันถึงอึดพอได้ นี่คือป้อนอาหารที่ใจ

พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธนี่ก็เหมือนกัน เป็นคำบริกรรมให้ใจกินพุทโธเข้าไป เห็นไหม เริ่มกินพุทโธ พุทโธ พุทโธเข้าไป หมายถึงกำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ ให้กินอาหารที่ ละเอียดอ่อนเข้าไปอีก เป็นคำบริกรรมให้ใจนี้กินพุทโธ จนมันเกาะพุทโธ พอจิตนี้สงบพุทโธนี้จะไม่ มีเลย ฟังสิ! จากที่เป็นอาหารที่ใส่ปากแล้วบดคำข้าวนี้นะ เราต้องเคี้ยวต้องกลืน เห็นไหม

พุทโธก็เหมือนกัน ต้องนึกขึ้นมาถึงจะเกิดขึ้น พุทโธ พุทโธ พุทโธ จนพุทโธมันหายไป มันละเอียดอ่อนเข้าไป เห็นไหม พุทโธไม่มี จิตนี้กับพุทโธเป็นเนื้อเดียวกัน สงบนิ่ง จะเอ่ยคำว่า “พุทโธ” จะนึกคำอะไรไม่ได้เลย เพราะนึกปั๊บจิตมันจะขยับออก

นี่จากคำข้าว เป็นอาหารเป็นคำข้าวขึ้นมา เห็นไหม เป็นประเพณีวัฒนธรรมเข้ามาให้ใจได้ อาศัยนี้เป็นเครื่องดำเนิน แล้วก็กำหนดคำบริกรรมเข้าไป พุทโธ พุทโธเข้าไปจนจิตนั้นสงบเข้าไป เรื่อยๆ สงบเข้าไปเรื่อยๆ จะไม่มีคำว่านึกพุทโธได้

ถ้านึกพุทโธ พอคำนี้ออกมาจิตมันจะไหวออกมา พอจิตมันจะไหวออกมา ความสงบมันจะออกแล้วไหม? เหมือนกับว่าอาหารที่หยาบมา มันมีแต่อาหารที่ละเอียดอยู่ในที่อันละเอียดแล้ว ไม่อยากออกมา นี่อาหารของใจ เห็นไหม

อยู่ในศาสนาพุทธเรา ถ้าคนนึกถึงศาสนาแล้วจะเข้าถึงความหยาบเข้าไปถึงความละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป แต่ถ้าเราไม่ได้คิดถึงเลย อย่างที่ว่าพอกิเลสในใจ อยู่กับโลก เรายึดมั่นถือมั่น มันยึดมั่นถือมั่นหมายถึงว่านี่ก็เป็นของเรา นี่ก็เป็นของเรา ความว่าเป็นของเราก่อน เรากว่านมานะ มันให้ความทุกข์นะ

ความทุกข์ การแสวงหานี้เป็นความทุกข์อันหนึ่ง ความทุกข์ในการเก็บรักษานี้เป็นความทุกข์อันหนึ่ง ความทุกข์นี้พลัดพรากจากไปยังเป็นความทุกข์อีกอันหนึ่ง เห็นไหม มันต้องพลัดพรากแน่นอน ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้ ความพลัดพรากของชีวิตนี้จะเป็นที่สุด ไม่มีทางชีวิตนี้จะอยู่ยืนยาวไปได้

ถ้าชีวิตนี้พลัดพรากนี่คือชีวิตนี้จากเขา เห็นไหม ไม่ใช่เขาจากเรา เราจากเขาละ เราจากสมบัติที่เราสะสมไว้ไป สมบัตินั้นมีอยู่แต่เราต้องจากสมบัตินั้นไป เห็นไหม ความทุกข์มีการพลัดพรากที่หลุดออกจากเราไป อันนี้มันเป็นความจริงอันหนึ่ง

แต่ความพลัดพรากที่โดนขโมย โดนโจรปล้น โดนหายไป ทำตกสูญหายไป มันเจ็บ ๒ ชั้นนะ ๒ ชั้นเพราะอะไร? เพราะมันพลัดพรากไปโดยธรรมชาติอันหนึ่ง แล้วยังเสียอกเสียใจอีก อันหนึ่งซ้อนขึ้นมา เห็นไหม การยึดโลกมันเป็นความทุกข์อย่างนั้น

แต่การอยู่กับโลก อาศัยแล้วมันเป็นประโยชน์ สิ่งที่ยึดอยู่ให้โทษทั้งหมดเลย แต่ถ้าเรามีใจขึ้นมา ความสละออก องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ไงว่า “เหมือนกับเรือนที่ไหม้ไฟ ไครชนของออกจากเรือนนั้นได้มากเท่าไรก็ได้ของมัน”

นี่อยู่กับเราก็อเหมือนกับเรา ไฟมันเผาผลาญชีวิตไปวันหนึ่งๆ ต้องเผาผลาญชีวิตไปตลอด แล้วเราสละหลุดออกจากมือเราออกไป เหมือนกับเราขนออกไปๆ แต่เราขนออกไป ในทางโลก เห็นไหม ที่ว่าเวลาไฟไหม้ เราแบกออก แบกหามาแล้วมากองไว้ แล้วก็มาเผาต่อ นี่เปรียบเทียบเฉยๆ เป็นบุคลาธิษฐาน

แต่ถ้าสละออกไป เราสละออกไปจากใจ เนื่องานบุญของโลก เราหว่านไปบนเนื่องานบุญของโลก มันจะให้ผลต่อไปข้างหน้า อันนี้มันเข้ากับนรกสวรรค์ไง นรกสวรรค์มีจริงอยู่ สวรรค์หมายถึงว่าเราทำคุณงามความดี แล้วขณะจิตนี้ออกจากร่างกาย พุทโธ พุทโธนี่ไปดี

นี่ทำคุณงามความดีไว้มากก็จริงอยู่ แต่เวลาออกไปมันจะไปทุกข์ก่อนก็ได้ ก็ว่ามันจะไปต่ำก่อนก็ได้ เพราะใจมันคิดยึดมั่นถือมั่นของของเรา อย่างน้อยก็มาเกิดเป็นปุโสมนเฝ้าทรัพย์ นี่เกิดไม่เห็นตัวนะ เห็นตัวก็เกิดเป็นสัตว์เป็นอะไรมาเฝ้าอยู่นั้นเพราะอะไร?

เพราะจิตมันไม่ยอมไปไหน มันอยู่ตรงนั้น พออยู่ตรงนั้นสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วอยู่ตรงนั้นได้ มันจะอยู่ตรงนั้น นี่โทษของสมบัติที่ยึดไว้ การสละออกไปเป็นบุญกุศลหนึ่ง ได้สละออกไป มันเข้ามาอยู่ที่ใจ สิ่งที่อยู่ที่ใจ มันลึกลับตรงนี้ไง ที่คนมองไม่เห็นไม่เห็นตรงนั้น คือว่าสละออกไปจะเป็นของเราได้อย่างไร

สละออกไปนี้เป็นของเรา เพราะใจมันรับรู้ไง เหมือนกับเราฝากเงินธนาคารนะ ถ้าเราฝากเงินธนาคารที่บัญชีไม่ขึ้นมา เราก้ไม่ได้ใช้ไหม? ถ้าบัญชีตัวเลขขึ้นมา เราก้ได้เงินนั้นของเรา ในธนาคารนั้นเป็นของเรา

นี่ก็เหมือนกัน บัญชีตัวเลขในบุญกุศลของใจที่มันรับรู้ เราสละออกไป ใจต้องรับรู้สิ เพราะเราหามาด้วยความเหน้อยยาก เราอยู่ที่มือเรา เจตนาคิดอยู่ สละออกไป ตัวเลขมันขึ้นๆ แต่ตัวเลขนี้มันขึ้นแล้วมันจะให้ผลเมื่อไหร่ เราไปเบิกแบบธนาคารไม่ได้ แต่มันจะเป็นบุญกุศลที่ขับเคลื่อนไปจะให้ผลชาติใดชาติหนึ่งแน่นอน ในชาติปัจจุบันก็มีความสุขไปก่อนแล้ว

จิตนี้กินอาหารเข้ามาเป็นความสุขเข้ามา เห็นไหม มีอาหารเป็นเครื่องอยู่อาศัย มีอาหารนะ มีอาหารแล้วยังตั้งหลักตั้งมั่นได้ ใจตั้งมั่นได้ไง นี่หลักของศาสนาสอนขนาดนั้นนะ

เราอยู่นะ อยู่ต่างประเทศกัน เวลาฟุ้งซ่านขึ้นมา เดียวนี้ต้องไปหาพวกที่เขาสอนเรื่องสมาธิ ต้องไปเสียเงินเสียทองเพื่อจะเรียนให้เขาสอนทำความสงบนะ แล้วว่าอันนั้น แหม มีความสุขมาก มีความสุขมาก

แต่พระในศาสนาพุทธนี้สอนทุกวัน สีส สมาธิ ปัญญา สีส สมาธิ ปัญญา เห็นไหม สีสแล้วก็สมาธิ ทำใจให้สงบขึ้นมาเป็นความสุขอย่างยิ่ง แต่มันจะทำใจให้สงบไม่ได้ เพราะใจมันเป็น

ธรรมชาติที่มันเหมือนข้างสารที่ตกมัน เหมือนถึงที่มันอยู่ในความสงบของมันไม่ได้ ถึงต้องได้เอา ศรัทธากดไว้

ศรัทธาคือความเชื่อว่าสิ่งที่เป็นไปได้กดไว้ ศรัทธาคือความเชื่อความมุ่งมั่น ถ้ามีศรัทธา เห็น ไหม อธิษฐานบารมีคือความตั้งมั่นของใจจะไปให้ถึงจุดหมายปลายทางได้ อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทศขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่ปรารถนาพุทธภูมิที่ตั้งความหวังไว้ ตั้งเจตนาไว้ ตั้งเป้าหมายไว้ แล้วก็ไปให้ถึง นี่ก็เหมือนกัน ศรัทธานี้ก็คือความจงใจความตั้งมั่น ศรัทธาใจ แล้วก็ ตั้งเป้าหมายขึ้นมา นี่กดไว้ๆ กดไว้สิ่งที่ว่ามันพุ่งชานไว้ในใจ อันนี้คือการต่อสู้เฉพาะหน้า

การไหว้วาน การฝากของถึงกัน คำพูดมันฝากไม่ได้หมด เห็นไหม เขาฝากของมาให้เรา เราได้แค่รับไว้ๆ นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำบุญกุศล เหมือนของฝากกัน ฝากมารับไว้ๆ ใจมันรับไว้ เฉยๆ เพราะมันสละออกไป นี่บุญกุศลของใจ แต่คำพูดกันต่อกันเฉพาะหน้าเราพูดกันไม่ออก เห็น ไหม อย่างสามีภรรยาจะคุยกันต่อหน้านี้ อายนะ เงิน จะฝากคนโน้นไปฝากคนนี่มา ไม่กล้าพูดต่อ หน้ากัน

ใจก็เหมือนกัน เวลาเราพุทธโธเข้าไป พุทธโธกับใจ กิเลสมันซึ่งๆ หน้าใจ พอมันซึ่งๆ หน้า มันจะบิดเบือน มันจะพุ่งชาน ความพุ่งชานนั้น โคนแบบไฟนี้ มันโคนน้ำสาดเข้าไป มันจะฟูฟุ้งขึ้นมา นะ แต่น้ำนั้นดับได้ แต่มันจะเกิดแรงปะทะไอ้สะเก็ดปะทุออกมา

จิตนี้เหมือนกัน มันพุ่งชานมาก กำหนดพุทธโธ พุทธโธเข้าไป มันจะคั่นรณ ความคั่นรณอันนี้ ถึงว่าเป็นของยากใจ เป็นการทำได้ยาก จิตจะให้พุทธโธ พุทธโธนี่เป็นการเฉพาะหน้า เป็นการต่อสู้ เฉพาะหน้า ไม่เหมือนกับการทำบุญ ทำบุญนี้เหมือนกับฝากกันไปฝากกันมา การฝากไป การสละ ออกไป ขนาดทำได้ง่ายๆ เราบางคนยังทำได้ยากเลย แล้วทำจิตให้สงบมันยิ่งยากขึ้นไป

นี่พระสอนตลอด สติ สมาธิ ปัญญา สติ สมาธิ ปัญญา มีอยู่ในตัวของเรา เกิดขึ้น เรานี้ก็ เกิดขึ้นทันที นึกพุทธโธ พุทธโธ จะเกิดขึ้นทันที นึกถึงสติ สมาธิ ปัญญา วิบัติขึ้นมาได้ทันที สติ เกิดขึ้นทันที นี่สมาธิจะเกิดขึ้น ปัญญา ความเห็นคุณของมันจะเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ

เกิดขึ้นมาจากขุมทรัพย์ในหัวใจใจ ขุมทรัพย์อยู่ที่กลางหัวอกนี้ใจ ขุมทรัพย์อยู่ในตัวเราเอง ใจ ไม่ใช่ขุมทรัพย์อยู่ข้างนอก เห็นไหม การพิจารณาตรงนี้มันถึงเห็น ใจนี้มันยึดกายเราก่อน คน

ไม่เห็นนะ ใจไม่เห็นกายกับใจที่มันยึดกันก่อนขั้นหนึ่งนี่ไม่มีใครเห็น เห็นแต่ข้างนอก กายนอก กระทบข้างนอกทันทีเลย เพราะมันยึดกายไว้ก่อน

จิตนี้เป็นภพของใจ เห็นไหม กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภวาสวะ ภพของใจมีอยู่ มันเคลื่อน ออกมาจากภพของใจแล้วมันก็มายึดกาย อาศัยกายนี้เป็นฐานที่ตั้งออกไปกว้านข้างนอกทั้งหมด เลย

นี่มันถึงต้องกลับมาพิจารณากายเราให้เห็นก่อนไง พิจารณากายตัวนอกสลดสังเวช มัน สลดสังเวช เห็นคนนั้นตลกทุกขี้ได้ยากก็น่าสงสารๆ แต่ลืมสงสารตัวเอง เข้ามามองที่ใจ ให้อใจมัน เห็น ใจมันสงบขึ้นมา ให้เห็นที่มันยึดกายก่อน ยึดฐานที่ตั้งนี้ออกไปกว้านข้างนอกเข้ามาให้ตัวเอง มีความทุกข์ นั่นนะอันนี้สำคัญ ใจนี้เป็นฐานข้างนอก นี่เรื่องหยาบๆ แต่จริงๆ แล้วจิตต่างหากมันเป็นภวาสวะ ตัวจิตนี้มันออกมา

นั่นละ คีล สมาธิ ปัญญา อยู่ในหลักของศาสนาของเรา มักคอรียสังัจจ มักคะ มรรคทางอัน เอก ทางให้พ้นจากกิเลสได้ นรกสวรรค์ลัทธิศาสนาไหนก็สอนได้ บอกได้ เพราะมันเป็น ธรรมชาติที่ว่าเขามีคนสอนหรือไม่มีคนสอนนะ จิตนี้เวลาตายไปมันต้องเป็นไปตามสภาวะของมัน จิตนี้ตายไปมันต้องเป็นสภาวะ จะเกิดต่ำ เกิดดี เกิดชั่ว จิตนี้มันต้องเป็นไปตามโดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว

นี่ถ้าคนมาสอนก็สอนไปอย่างนั้นใช่ไหม? แต่ไม่มีใครเคยเห็นทางเอก ทางอันนอกใจ จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้แล้ว ตรัสรู้เอาอะไรมาตรัสรู้ล่ะ ก็เครื่องนี้เป็นตรัสรู้ มัก คอรียสังัจจนี่ตรัสรู้ ในอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เห็นไหม มักคะในอริยสัจอันนี้ นี่จับอัน นั้นได้ อันนี้ถึงมาเป็นชี้ทางออก

ในศาสนาเรา คีล สมาธิ ปัญญา มันถึงเป็นมรรคหยาบๆ ขึ้นมาก่อน จนเกิดขึ้นเป็น ภวานามยปัญญา มรรคอย่างละเอียดขึ้นมาเกิดขึ้นภายในใจ อันนั้นจะชำระใจที่ว่าจิตที่เป็นภวา สวะ จิตนี้เป็นฐานออกมาจับยึดกายเรา นี่มันทำลายกันด้วยภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจาก ภายในที่คนมองข้ามหมดใจ ว่าถ้าสิ่งนี้เป็นเรา ยึดโลก ยึดเรา ยึดหัวใจ ใจยึดร่างกายนี้ก็ยึดโลกยึด หมด ยึดแล้วว่าคนยึดคือคนมีมาก คนยึดได้ฐานะที่ตั้งมาก แต่ความจริงยึดนี้ยึดแล้วมันเป็นการ ไม่ได้ประโยชน์ เพราะอะไร? เพราะสิ่งจะความจริงมันต้องพลัดพรากทั้งหมด แล้วไปขวางความ จริงไว้ มันถึงเป็นความจริงไม่ได้

แต่น้ำบนใบบัว เห็นใหม่ มันเป็นสัจจะความจริงที่มันกลิ้งกันไปกลิ้งกันมา แล้วมันต้อง หลุดออกไปจากใบบัวนั้น ไม่ก็ต้องระเหยแห้งไปหมดโดยธรรมชาติของมัน นี่มันไม่ติดตั้งแต่ตัว มันเองอยู่แล้ว แล้วมันก็เป็นไปตามหลักความจริงที่เขารู้ทัน แต่ที่เรายึดกันอยู่นี้เราไม่รู้ทัน พอเรา ไม่รู้ทัน เราก็ยึดเข้าไปยึดว่าจะได้ ได้ก็กลับไม่ได้ สิ่งที่ไม่ได้ก็กลับได้ เพราะมันเป็นนามธรรม

เรื่องของศาสนา ธรรมกับโลกถึงคนละเรื่องกัน เรื่องของโลกคือว่าเรื่องการแสวงหามาเพื่อ จะเป็นของเรา เรื่องของธรรมคือเรื่องการสละออก สละออกแล้วกลับได้ๆ ผู้ที่ปฏิบัติจริง เห็นจริง รู้จริงเข้าไป แล้วความสุขจะเกิดขึ้นจากตรงนั้นไง

นี่ไงจากประเพณีวัฒนธรรมเข้ามานะ เราฟังธรรมขึ้นมาแล้วเราพยายามย้อนเข้ามาที่ใจ แล้วตั้งใจเราให้เข้าถึงหลักให้ได้ พยายามทำใจให้มีหลัก ใจเรามีหลัก ในครอบครัวคนหนึ่งมีหลักนะ เป็นหลักในครอบครัวคนหนึ่ง อีกคนหนึ่งอาศัยได้หมดเลย ในเราก็ไม่เป็นหลัก เขาก็ไม่เป็นหลักนะ ต่างคนปรึกษากันก็วนกันอยู่ในโลกนี้นะ

ฉะนั้น ถ้าใครจะเป็นอย่างไรให้เขาเป็นไป อำนาจวาสนาบารมีของคนไม่เหมือนกัน ถ้าใจ ตั้งมั่นขึ้นมาได้ ใจมีที่พึ่ง ใจมีหลักเกณฑ์แล้วมันเป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับคนรอบข้างทั้งหมด เอวัง